DNI 31.10.

JUDAISMUS = ŽIDOVSTVÍ

- 1. jednobožské náboženství = monoteismus
- neoddělitelně spojeno s křesťanstvím a islámem
- jedná se o náb. mesiášské (mesiašismus), mesiáš = pomazaný
  - očekávání, že se v urč. okamžiku (na scéně) objeví osoba, která dokáže změnit svět (tzv. spasitel)
- jedná se též o náb. národní (zastoupen v každém státu na každém kontinentě)

  → z hlediska svého náb. učení – to je silně národně orientováno

- písemné náb., speciální texty ⇒ Starý zákon
- historie nabízena ve svatých textech – náboženská historie
- prapředkové Židů pobírali na území Mezopotámie (byli to Semité) ⇒ (2. tis. př. n. l.) část Semitských kmenů hledá nové místo k životu ⇒ možný sestup do Egypta ⇒ zakotvení v dnešní Palestině/Izraeli ⇒ klimat. změna X útok sousedních národů ⇒ kmen Semitů opouští toto území ⇒ návrat znovu do Egypta ⇒ usazení na dlouhou dobu (400 let)
- z počátku dobrého postavení Semitů se postupně stávají otroci Egypťanů (vzpomínky na Palestinu → vznik mýtu o Svaté zemi)

- roste touha po návratu do země zaslíbené

(dějiny světského člověka)

=> opuštění Egypta (13.-12. st. pr. n. l.) => návrat do vysněné země =>

podařilo se, znovu toto území dobily a zal. zde svůj

první stát.

(staro-zákonní historie)

- první králové: Saul, David, Šalamoun

praotci:

Noe.

Abraham - počátky, prazáklady žid. náboženství

Mojžíš

- prostředník mezi národem a bohem
- svědomosti mu předává bůh
- role toho, kdo dokázal vyvést židy z Egypta
- jedná se o obyč. člověka - bůh si jej vybral aby vykonal neobvyklé činy

Žid. bůh

- je stvořitelem tohoto světa a člověka
- je milující => spravedlivě trestá
- židé jsou díky trestání od boha, si především kladou otázku co provedli
- i přes holokaust židé vytrvali ve svém náboženství
- bůh stvořil člověka a po provinění Adama s Evou, se bůh člověku přestal zjevovat => bůh je stvoření věčné

- pro nějakou smlouvu nemůže člověk boha uchopit, pochopit a ani pojmenovat

JHWH ⟨ JaHWe / JeHoWa ⟩ nevyjadřuje jméno boha, ale odpověď boha Mojžíšovi, když k němu promluvil z hořícího keře a M. se zeptal: Kdo jsi?
a odpověď zněla: JHWH = jsem ten, který tvoří

- v žid. tradici můžete JHWH zapsat, ale nikdy vyslovit
- ve Starém zákoně, je čtenář povinen při výskytu těchto písmen (JHWH) vyslovit ~~[illegible]~~ Elohim

JUDAISMUS – pokračování

ŽIDOVSKÝ KALENDÁŘ (hebrejsky: LUACH [= tabulka, deska])

- zákl. jednotkou je 1 rok, 12 měsíců, 7 dní
- klasické lineární pojetí času s cyklickým opakováním svátků
- nejzákladnější rozdíl je v roce nula:
  - židé neberou jako počátek narození Krista
  - začátek letopočtu berou od stvoření světa (moment stvoření 1. člověka, tedy Adama), asi 5772 let (k roku 2011)
  - místo „léta páně" říkají „od stvoření světa"
  - židé musejí přijmout počítání let podle země kde žijí, označují jej ale jako <u>občanský letopočet</u>

- žid. kalendář je postaven na fázích měsíce → velký význam
  1 měsíc = 29 nebo 30 dní
  1 rok = 354 dní → nutné vyrovnat každoroční 11 dní:
  - ustanoven 19. letý cyklus – celkem 7x je vkládán celý přestupný měsíc (tedy 13. měsíců [illegible] v roce)
  - z našeho pohledu nelze pro žid. svátky stanovit přesné datum (kvůli 13. měsíci)

- týden má klasic. 7 dní, ale sedmým dnem je SO →
  → prac. týden tedy začíná NEDĚLÍ
- bůh nařídil všem tvorům v SO odpočívat – existuje seznam 39 zakázaných činností 1) zapalování / hašení ohně / elektrického proudu)
  2) činnosti spojené s mytím (mytí sebe, nádobí, praní)
  3) cestování, atd.

- SOBOTA = SABAT (od pátku od večera do soboty do začátku večera)
- den nezačíná půlnocí, ale večerem → důvodem jest (viz. 1. kniha Mojžíšova)
- židé nemají pro jednotlivé dny jména, pouze je číslují od SABATU

– velký význam fází měsíce → určení nového měsíce museli místopřísežně prohlásit 3 svědkové (možné nedokonalosti)

– po zal. 1. žid. státu se centrem stal Jeruzalém
  – těžké zápolení s přír. monoteistickými náb.
  – ustanovena skupina kněží, kteří stanovovali kdy budou svátky ⇒ prodlení v komunikaci mezi Jeruzalémem a okolními místy/Židy ⇒ +1 den k trvání svátku

ŽID. SVÁTKY:

A) biblické svátky < a) vysoké svátky / (podklad ve Starém zákoně)
  b) svátky poutní
B) historické svátky
C) moderní svátky (spojeno s poválečným obdobím a obnovou Jeruzaléma)
D) smuteční dny (smut. vzpomínky na tragické událl. žid. dějin)

A)a) Svátek Nového roku (ROŠ HAŠANA)
– poslední byl 29. 9. 2011 (9. 9. 2010; 17. 9. 2012)
– ~~podle tradice~~ 10denní svátek (⇒ velký význam)
  • stvoření člověka (oslava Adamových narozenin)
  • ukončení ročního cyklu – člověk by měl předchozí rok zhodnotit, zúčtovat se svými činy – případná náprava chyb

– 3 knihy (v nebi): ŽIVOTA, SMRTI, NEUTRÁLNÍ } člověk usiluje o napravení svých chyb, aby byl zapsán do knihy ŽIVOTA, prohrá-li, tak bude zapsán do knihy SMRTI

Pozn.: Žid. směřuje k životu na tomto světě, smrt není nic „super". Zlo nemá moc zdolat tento svět, může být odstraněno.

– používání hud. nástroje zhotoveného z zahnutého beraního/kozího rohu (⇒ nepříjemný táhlý tón ⇒ vede ke zpytování) = ŠOFAR

– spec. obřad, očišťování od hříchu – TAŠLICH (=odhodíš)
  • žid. obec se shromažďuje v blízkosti tekoucí vody a symbolicky se do vody odhazují/sebrásají hříchy

- tam, kde nebyla k dispozici voda, přenášeli se hříchy na zvíře (nejčastější kozla), ten byl posléze vyhnán do pouště čímž odnesl hříchy s sebou.
  - očištění se znamená úspěch pro nadcházející rok
- hodné jídla (živé obecně o svátcích ~~hodně~~ hojní jedí)
  - jablko namočení v medu (sladký život v nadcház. roce)
  - ryba (hlavně rybí hlava) → 2 významy
    1) chceme být hlavou ne ocasem (vpředu ne vzadu)
    2) ať se množíme jako ryby ve vodě
- obřad v Synagoze, o svátku nového roku ~~chodí~~ chodí do Synagogy všichni židé
- předčítají se Mojžíšovi knihy, hrají se na TAŠLICH, zakončeno společnou modlitbou
- svátek nového roku vyúsťuje se svátek JOM KIPUR (= den smíření)

A) a) den smíření (JOM KIPUR)
- poslední šance k nápravě svých prohřešků
- nikdo se 24 h postí
- může vyhledat přítele / nepřítele a požádat jej o odpuštění (židé musí třikrát prosbu vyhovět)

- biblické téma: boží odpuštění
- přenášení hříchů (symbolicky) na bílého kohouta a toho potom usmrtit (z něj potom jídlo pro chudé - je to žid. povinnost o tomto svátku)
  - v dnešní době se spíše jen přispívá do kasiček v Synagog.
- je dobré se před ~~kon~~ koncem očistit tradiční žid. lázní?

A) b) SUKOT (= později svátek, stan, malý svátek)

- 8. 10. 2011, 23. 9. 2010, 1. 10. 2012

- v době exist. Jerusal. svatostánku bylo zvykem cestovat do Jerus. a přinést oběť

- 7 denní svátek – 1. den svátku (ten je nepracovní) jako SO
  - ostatní dny svátku jsou pracovní

- žid. si připomínají odchod z Egypta → opuštění jejich domů → bůh jim nařídil 7 dní bydlet ve stáncích

- židé si mají vystavět stánek ve kterém 1 člověk dokáže sedět a jíst (minimálně) – měly by zde i spát, jíst, vše...
  - určitá pravidla (min 3 stěny, něco spec. na střeše + výhled na nebe, sváteční vyzdobení stěn např. plody nebo větvičkami)
  - zvyk: zvaní hostů do svého stánku (rodina, přátelé, známí a imaginární postavy – Noe, Jákob, ... + vyprávění příběhů o této osobě)

Pozn: O každém svátku se dětem vypráví příběhy, tím se o nich učí.

- synagogy jsou také vyzdobeny

- následuje svátek ~~svaný~~ zvaný Chanuka

B) CHANUKA

- historický svátek (~~[illegible]~~ bibl. svátky vznik. do 546 př. n. l.)

- svátek spojený se vznikem Jerusalíma

- 8 denní svátek,

- celý svátek je pracovní, slaví se pouze večer v rámci rodiny (podobnost s našimi Vánoci), dokonce v posledním století dostávají žid. děti dárečky

- obsazení Jerusalíma a Jeruz. chrámu (164 př. n. l.) (nevím kým) Syřany

• znečištění centr. svatostánku (socha Dia)

• nucení porušování žid. svátků

• vedlo k povstáním Makabejských → vyhnání z Jeruzaléma

• čištění svatostánku → došel olej → nalezen starý co měl vydržet pouze 1 den → vydržel ale 8 dní

– zap. speciálního svícnu „chanukia" 9-ti ramený svícen (9 rameno je služební, slouží pro zapálení ost. svíček)

a) zap. všech svíček, post. zhasínání (nebyde žádná)

b) zap. 1 svíčky + každý den zap. další svíčky (nakonec hoří všech 8)

• každý v rodině by měl mít svůj vlastní chanukový svícen

– vyprávění o znečištění Jeruz. chrámu (dětem)

– jídla: koblihy, bramborové placky (jako vosoach)

A) b) PESACH

– poutní, náboženský

– 7. 4. 2012, . 4. 2011

– tématika: odchod židů z Egypta

– svátek je 8 dní (v diaspoře), 7 dní v Jeruzalémě

– Znakem jsou obrovské přípravy – úklid celé domácnosti: je nařízeno zbavit domácnost nějakého kynutého těsta (nesmí se o tomto svátku jíst)

– Spec. nádobí (běžné se uklidí a vyndá se pesachové)

– začíná o 1. jarním úplňku (podle žid. kalendáře vždy 14. Nisanu)

Pozn: oslava nového roku připadá na 7. měsíc žid. kalendáře

- Spec. večeře → připom. moment připravenosti opustit Egypt (oblečení na cestu, poutnická hůl, odpoč. posezení - opření o levou stranu)
    - jídlo: vajíčko natvrdo

      ⇓ maso na kosti (jehněčí) + hořké byliny (křen)

      nekvašený chléb (max. 15 minut hnětení těsta, aby nenabylo)

      příp. hořkého pobytu v egyptském otroctví

- zákaz požívání nakvašených potravin (kvásek, ...) ⇐ zem. tradice

- ~~sta~~ jehněčí → zabití obětního beránka před cestou → pomazání svých dveří krví, aby se vyhnuli 10. boží raně seslané na egypt po 9 eg. ranách, přišla 10. = smrt 1. rozených synů v egyptě ⇐ pastevecká tradice